Atanamayan Öğretmenler ve Öğretmen Yetiştirme Düzenimiz

Şahin AYBEK: Sayın Ayral, siz de bir öğretmen olarak, atanamayan öğretmen konusunu görüşmek isterim. Eğitim gündemimizde önemli bir yer tutan bu konu nedir, nasıl anlamak gerekir?

Eğitim gündemimizde en çok, atanamayan öğretmenleri konuşuyoruz. Eğitimin diğer konuları uzun süre ve bu derece yoğun gündemde yer almadı. Yüzbinleri bulan sayıda öğretmen adayının atanmak için verdiği uğraş, neredeyse her gün kamuoyuna yansıyor. Atanamayanların karşı karşıya kaldığı çok dramatik boyutlara varan durumlara tanıklık ediyoruz. Bu gerçeklik, öğretmenlik mesleğinin toplumsal algısını da olumsuz etkiliyor. Giderek daha da kronikleşmesi, mesleki algının yıpranması, var olan kargaşa ortamı, hatta belki dikkat etmediğimiz başka sonuçlara yol açması, bu konunun artık çözülmesi gerektiğini; şu anki durumun bir dönüm noktası olarak varsayılmasını gerektirecek bir tablo olduğu gerçeğini gösteriyor.

Mezunlarına öğretmenlik hakkı veren birçok yükseköğretim kurumu var, çok fazla sayıda: Eğitim fakülteleri, fen edebiyat fakülteleri, açık öğretim fakülteleri ve ikinci üniversite uygulaması gibi kaynaklardan gelen ve öğretmen olma başvurusunda bulunan yüzbinlerce mezunla karşı karşıyayız. Her geçen gün büyüyen geniş bir öğretmen adayı havuzu oluştu ve bu havuzdan KPSS sınavında en yüksek puanı alanların atandığı, dışarıdan bakıldığında kaotik, içinde olanların travmatik bir deneyim yaşadığı bir süreç söz konusu. Haliyle, "bizim nasıl bir öğretmen yetiştirme düzenimiz var ki böyle bir durumla karşı karşıya kaldık" sorusunu düşünüyoruz.

Şahin AYBEK: Bu sayı neden bu kadar çabuk sürede artış göstermiş olabilir?

Üniversite ve fakülte sayılarımızı çok çabuk artırdık. Her yerde üniversite, her yeni üniversitede eğitim fakültemiz oldu. Buralara ne çabuk öğretim elemanı yetiştirdik, bilemiyorum. Kendi branşım olan rehberlik için söyleyeyim, on-on beş sene önce rehber öğretmen açığı varken, bugün 20 bini aşkın atama bekleyen rehber öğretmen adayı var. Düşünün Şahin hocam, fakülteye başladığınızda kadro açıktayken, fakülteyi bitirdiğinizde siz açıkta kalıyorsunuz. Tam bir "hedefi taşırma vakası". Böylesi bir büyüme, obezdir; nitelikten söz etmek boş olur.

Öğretmenliğe kaynaklık eden programlarda bir disiplin yok. Asıl kaynak olan eğitim fakültelerinin yanı sıra, fen edebiyat fakültelerinin de, ikinci asıl bir kaynak durumuna getirildiğini görüyoruz. Fen edebiyat fakültelerine öğretmenlik hakkı verilip verilmeyeceği, verilecekse bunun nasıl verileceği konusunda bile anlık değişimlerle karşılaşmaktayız. YÖK'ün almış olduğu en son yeni ve anlık kararla, fen edebiyat fakültesi mezunlarına öğretmen olarak atanmak için gerekli olan pedagojik formasyonun lisans öğrenimi içerisinde verilmesi ve öğrenci mezun olduğunda öğretmen atamalarına başvurabilme olanağı verilmesi söz konusu. Sözü edilen 60 kredilik pedagojik formasyon, lisans programı içerisine dahil edildiğinde, fakültenin fen edebiyat fakültesi olma halini yıpratmış, eğitim fakültesiymiş gibi varsaymış olmaktayız. Sonuçta, iki tür fakültenin asıl işlevi ve niteliği gerçek özünden

uzaklaşıyor. Kuruluş amacı farklı olan bir fakültenin mezununun, kuruluş amacı farklı olan başka bir fakülte mezunuyla eşdeğer görülebileceği varsayımı, gerçekçi değil: Birisi fen-edebiyat fakültesi; birisi öğretmen okulu.

Açık öğretim kanalıyla da öğretmen adayları yetiştiriyoruz. Çocuk gelişimi, Türk Dili ve Edebiyatı, tarih, felsefe, sosyoloji gibi branşlarda öğretmen adayları mezun oluyorlar. Üstelik bu bölümlerin bazıları, ikinci üniversite uygulaması kapsamında sınavsız olarak girilen bölümler. Bu bölümleri, bireylerin kişisel gelişimleri için kullanabilecekleri ya da alanlarıyla ilgili başka işlere girişte kullanabilecekleri bir alan olarak görmenin kısmen mantıklı bir açıklaması olabilir; ancak öğretmen alımlarında kullanılacak kaynaklardan biri olarak görmek, öğretmen havuzunun hızla büyümesine ve atama öncesinin daha yoğun ve daha yıpratıcı bir sürece dönüşmesine yol açmaktadır.

2005 yılında, tüm bu saydığımız kaynaklardan mezun 173 bin aday, öğretmen olmak için KPSS sınavına girerken, 2022'de bu sayı 420 bine ulaşmış durumda. 55 bin aday da, başvurduğu halde sınava girmemiş. Sınava başvuru yapmayanlarla birlikte bugün için atama bekleyen yaklaşık 700 bin öğretmen adayı söz konusudur. Neredeyse, görevdeki öğretmen kadar, mezun olup atama bekleyen öğretmen adayı var.

Görüleceği üzere, bir standardı olmayan, çok kanallı bir öğretmen yetiştirme düzenimiz var. Tam bir kargaşa.

Şahin AYBEK: Böylesi bir tablo hangi sonuçlara yol açabilir; konu sadece atama bekleyen öğretmen sayısından mı ibarettir?

Elbette hayır. Konu, sadece atama bekleyen öğretmenlerin atanması değil. Öğretmen yetiştirme düzenimizin bu günkü yapısının ürettiği bir sonuç bu. Bu tablo nelere yol açıyor, bir görelim: Birbirini tetikleyen birçok olumsuz sonuçla karşılaşıyoruz. Belki de ilk söylenmesi gereken şey, gençliğimizi yıpratıyoruz; örseleniyorlar. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun, mesleğe yorgun ve yıpranmış başladığını söyleyebiliriz. Matematiksel olarak atanma olasılığı her geçen gün azalıyor. Bugün için, sınava başvuran her on öğretmen adayından dokuzu atanamıyor; çünkü kadro yok deniliyor. İnsanlar belli bir süreden sonra, okudukları okulla öğretmen olamayacaklarını anlayıp, vazgeçiyorlar; pes ediyorlar. Sınava hiç başvurmayan 200 bin aday ile başvurduğu halde sınava girmeyen 55 bin adayın olması, bunun en net göstergeleri. Başvurduğu sınava girmeme oranı açısından en yüksek oran bu %13,27; bu oran TYT'de %7, AYT'de %10.

Yine çok dikkat çeken bir sonuç, öğretmenliğin herhangi bir branşından mezun olmuş öğretmen adayları, atanamadıkları kendi branşlarından vazgeçerek, atanma olasılığı daha yüksek olan ikinci bir öğretmenlik branşını okumaya yöneliyorlar. YÖK'ün verilerine baktığımızda, özellikle atanma olasılığı daha yüksek öğretmenlik branşlarına yerleşmiş öğretmen adaylarının, daha önceden üniversite bitirme oranlarının çok yüksek olduğunu görüyoruz. Çocuk gelişimi, okul öncesi öğretmenliği, özel eğitim öğretmenliği gibi branşlar, atanma olasılığı daha yüksek olduğu için tercih edilen branşlar konumundadır. Atanmak için

fazladan okunan bir fakülte daha; fazladan geçen en az bir dört yıl daha. Bu durum neyle açıklanabilir ki!

Şu sayılara kısaca bakalım Şahin Bey:

Tablo: 2022 Tercih Döneminde Bazı Bölümlere Yerleşen Adayların Öğrenim Durumları

Bölüm	Üniversiteden mezun	Üniversitede öğrenci iken	Toplam
Okul Öncesi Öğretmenliği	13,7	7,1	20,8
Çocuk Gelişimi (Açıköğretim)	39,7	23	62,7
Özel Eğitim Öğretmenliği	35,3	6,9	42,2
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	8,3	4,3	12,6
Türkçe Öğretmenliği	17,6	6,7	24,3
Türk Dili ve Edebiyatı (Açıköğretim)	32,5	21,3	53,8
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	12,6	7,9	20,5
Tarih Öğretmenliği	23,8	9,5	33,3
Tarih (Açıköğretim)	33,2	24,2	57,4

Böylesine yüksek oranlar başka hiçbir yükseköğretim programında yok Şahin hocam, bir kez öğretmen olabilmek için, iki kez öğretmen okulu bitiriyor gençlerimiz! Maalesef tablo bu.

Şahin AYBEK: Mustafa hocam, şu verdiğiniz sayılar, oranlar çok dikkat çekici gerçekten!

Bu tablonun sonuçları bunlarla sınırlı değil ki! Öğretmenlik mesleğine ilk başlama yaşında gecikmeler oluyor: Atama öncesi uzun bir hazırlık dönemi, aynı sınava defalarca girmek durumunda kalmak, atanmak için ikinci bir öğretmenlik branşını bitirmek zorunda kalmak, öğretmenliğe ilk başlama yaşını öteliyor. Mesleğin en enerji dolu yılları, mezuniyet sonrası ile atama öncesi bir aralıkta ve sorunlu, yıpratıcı geçiyor.

Atanamayan öğretmen adayları, öğretmen olma ümidini yitirdiklerinde, görev, rol, sorumluluk açısından ve mesleğe özgü kişilik özellikleri açısından çok başka mesleklere yönelmeye mecbur kalıyorlar.

1. Bunların önemli bir kısmı geçici, düşük nitelikli işler.
2. Mecburen geçilen bu mesleklerde rol çatışmalarının, kişilik çatışmalarının yaşanması kaçınılmaz.
3. Bu çatışmalar mesleki tatminsizlik, mesleki tükenmişlik, meslek değiştirme olarak karşımıza çıkabiliyor.
4. Bazen en ağır vakalarla sonuçlanma olasılığı da yüksek.

Eğitim ile istihdam arasındaki bağ oldukça zayıfladı. Aldığınız eğitime göre bir istihdam değil; bulabildiğiniz, mecbur bırakıldığınız bir işe göre istihdam söz konusu.

Öğretmen adaylarının atanamama hali, değişik boyutlarıyla medyada da sürekli işleniyor. Özellikle bunların toplum üzerinde, henüz okuyan ya da mezun öğretmen adayları üzerindeki etkisi gerçekten yıkıcı boyutlara ulaşabiliyor. Şu acı örneğe bakın Şahin Bey: İki lisans ve bir yüksek lisans öğrenimini tamamladığını belirten ama hâlâ atanamamış engelli bir öğretmen

adayı derdini anlatmaya çalışırken, “atanamadıysan git bir yerde çalış, asgari ücreti beğenmiyor musun, feriştah mısın, senin gibi engellilere iş veriyorum ben” gibi sözlere maruz kalabiliyor; çocuğunun öğretmeni olabilecek bir öğretmen adayına bu sözler rahatlıkla ve akıl verir edasıyla söylenebiliyor. Böylesine bir sokak röportajının yüz binlerce, milyonlarca kez izlendiğini düşünün, ki izleniyor; toplumun, öğretmenlerin, öğrencilerin, velilerin gözündeki öğretmen algısında yarattığı yıkımın boyutlarını tahmin edemezsiniz.

Atanmak için uğraşan öğretmen adaylarının psikolojik ve sosyal travmalarını araştıran bilimsel makaleler yazılmaya başlandı. Onların psikolojik çöküntüleri, üzerlerindeki sosyal baskı, sosyal dışlanmışlıkları, daha atanmadan mesleğe dönük algılarındaki değişim, kaygıları ve umutsuzlukları, bilimin araştırma konusu haline geldi. Düşünebiliyor musunuz, daha mezun olmamış bir öğretmen adayının atanamama halinin yarattığı umutsuzluk bile, araştırmaların konusu olabiliyor. KPSS ve öğretmen yetiştirme düzenimiz bir kâbus olmaya mı dönüşüyor? Belki evet; dönüştü bile.

Atanamama halinin yarattığı kaygı, öğretmen adaylarını fakültenin son yıllarında KPSS'ye dönük bir çalışmaya yöneltiyor haliyle. Fakültenin son yıllarındaki eğitimin, öğretmenliğe değil de sınava hazırlığa dönüşmesine yol açıyor.

Böyle bir tabloyu genel olarak değerlendirdiğimizde, mesleğe başlama öncesinde bu süreçleri yaşamış bir öğretmen adayını düşünün, tablo sizce nasıldır sayın hocam; felaket…

Şahin AYBEK: Sayın hocam, bir plansızlık mı söz konusu, ya da öngörülemedi mi bu durum?

Bir planımız yok diyemem. Sanırım en çok plan bizdedir. Kalkınma planları, bakanlığın vizyon belgeleri, öğretmen strateji belgeleri var. Hatta, “Öğretmen İstihdam Projeksiyonları Stratejileri Projesi” gibi, adı akla ve kulağa çok hoş gelen, 2023 bitişli ve tam da bizim tartıştığımız öğretmen yetiştirme ve atama temalı orta vadede öğretmen istihdamına dönük planlaması var. Tüm bu planlara rağmen bu sonucun ortaya çıkması sizce normal mi? Ya da bir plan varsa, nasıl bir planlama bu! Sanırım abartı olmaz; kendi haline bırakılsa, bu kadar hızla gelişip, hedef taşması olmazdı. En mantıklı açıklama, üniversiteyi, gençlerin hayata daha geç atılmalarının bir aracı olarak kullanmak kalıyor. Gençleri öğretmen olarak yetiştirip, sonra onları piyasa koşullarına terk etmek… Oysaki eğitim ve öğretmenlik, piyasa koşullarına terk edilecek bir hizmet değil, devletin asıl bir görevi. Her aşaması, her bir ayrıntısı özenle kurgulanması, tasarlanması gereken bir hizmet.

Uygulamalarımızda bir kararlılık da yok; bazı uygulamaların kendi içinde mantığı da yok: Öğretmen yetiştirme konusunda alınan kararlar, sürekli olarak ve birden değişebiliyor. Öğretmenlik için asıl kaynak olan eğitim fakültelerinin bölümlerini seçebilmek için belirli bir başarı koşulu varken; bu koşul, mezunlarının öğretmenlik hakkı elde ettiği fen edebiyat fakülteleri, açık öğretim fakülteleri ve ikinci üniversite kapsamındaki bölümler için gerekli görülmüyor; kendi içinde mantıklı değil.

Şahin AYBEK: Peki bu tablo nasıl düzeltilebilir, ya da düzeltilebilir mi? Çözüm konusunda neler söylenebilir?

Öncelikle, konuyu yalnızca atanamayan öğretmenlerin atanması kapsamında düşünmemek gerekir. Konu, öğretmen yetiştirme düzeninin baştan aşağı yeniden tasarlanmasıdır. İlk yapılacak iş, öğretmen yetiştirme işini eğitim fakülteleriyle sınırlandırmak olacaktır. Eğitim fakültesi dışındaki kaynaklardan öğretmenliğe geçiş, en az eğitim fakültesi mezunlarının standartlarını sağlamış olmak koşuluyla ve olabildiğince sınırlı tutularak yapılmalıdır. Arz talep dengesi yakın, orta ve uzun dönem için ve tolerans sınırını aşmayacak şekilde belirlenmelidir.

Nitelikli öğretmen yetiştirmek, eğitimimizin en öncelikli konularındandır. Asıl soru sanırım şu: Nitelikli öğretmen nasıl yetiştirilir; ya da mükemmel öğretmeni yetiştirme düzeni diye bir şey var mıdır, yapılabilir mi? Biz, bir genci öğretmen olarak yetiştirmeye üniversite düzeyinde başlıyoruz. Oysaki, öğretmenlik mesleği teknik ve sosyal olmak üzere iki boyutta ele alınmalıdır. Öğretmen olma kimliği, öğretmenliğe ilişkin rol becerileri, öğretmen idealleri; sosyal-duygusal gelişimin, kişiliğin şekillenme aşamalarında işlenmeye başlanmalıdır. Genç bir ruhu bir mesleğe dönük terbiye etmek, o ruhu kazandırmak, bir genci öğretmen olma haline hazırlamak, üniversiteden önce başlanması gereken bir şey. Her ne kadar milli eğitim mevzuatı öğretmenlik mesleğini pedagojik formasyon, alan eğitimi ve genel kültürün bir birleşimi olarak tanımlasa da, Beyaz Zambaklar Ülkesinde bahsedilen ya da Köy Enstitüleri'ne ait bir fotoğrafta açıkça gördüğümüz "öğretmen olma halini", öğretmen yetiştirmenin ayrı bir boyutu olarak ele almalı ve tasarlamalıyız. Bu, başlı başına bir konudur. Bahsetmeye çalıştığımız aslında, öğretmen yetiştirme düzenimizin eksiklerinin giderilmesi değil; "**mükemmel öğretmen yetiştirme düzeninin oluşturulması**ndan" bahsediyoruz. Devlet, mükemmel öğretmenleri yetiştirir ve okul bittiğinde onları görevlendirir.

Kuşkusuz her meslekte, öğretmenlikte bir ayrım yaptığımız gibi teknik ve sosyal boyut ayrımı yapılabilir. Ancak bu ayrım, öğretmenlikte en çoktur. Özellikle temel eğitimde ve okul öncesinde, öğretmenliğin sosyal duygusal yönü teknik yönünden daha önceliklidir denilebilir.

Şimdi biz, öğretmen olma ideali ile yola çıkan bir gencin, bu ideal ile beslenip yetişeceği bir sistemin nasıl kurulacağı, ne zaman başlayacağı; öğretmenliğin sosyal duygusal yönünü kapsayan ve öğretmen olma hali diyebileceğimiz arka plan gerekliliklerini kazandırmanın peşine düşmeliyiz. Öğretmen olma hali, üniversite düzeyinde kazandırılacak bir özellik değildir. Öğretim düzeyi yükseldikçe, bireye kazandırılacak nitelikler daha çok teknik alana kayıyor. Bu konuda verdiğimiz en son kayıp, öğretmen liselerinin kapatılması oldu. Memleketimiz, Köy Enstitüleri, öğretmen okulları, öğretmen liseleri gibi uygulamalarla öğretmen yetiştirme konusunda deneyim sahibi bir ülke. Bu okulların, mezunlarına verdiği bir kimlik duygusu hep olmuştur. Öğretmen olma halini daha erken yaşlara çekebilmek adına, öğretmen yetiştirme tarihimizin doğru örneklerini günümüz koşullarına uyarlayarak, Köy Enstitülerinin tarihi mirasından, deneyiminden ve binalarından yararlanarak, her birini öğretmen okullarının başlangıcı olarak tasarlayabiliriz. Bu eğitim yuvalarını, geçmişten bağını koparmadan, bugünkü bahsettiğim haliyle öğretmen yetiştirmenin ilk adımlarının lise

düzeyine indirilmesinde ve üniversite ile okulun organik bağının sağlanmasında elimizdeki hazır mekânlar, hatta fırsat mekânları olarak değerlendirebilmeliyiz. Köy Enstitüleri gibi bir uygulamadan günümüze aktarılabilecek çok şey vardır Şahin Bey; Köy Enstitülerine sadece nostalji gözüyle bakamayız; bakarsak, eksik anlamışızdır.

Şahin AYBEK: Mustafa hocam, üniversite ile okul arasında organik bir bağdan söz ettiniz; bunu biraz açar mısınız? Öğretmen yetiştirme ile ilgisi nedir bunun?

Oldukça düşünülmesi ve iyi kurgulanması gereken bir konu, üniversite ile okul arasında organik bir bağ kurulması. Var olan haliyle böyle bir bağ, ilişki pek yok; okul deneyimi gibi dersler ve staj uygulaması, oldukça yetersiz. Öğretmenler, okul ortamının havasını pek deneyimlemeden mezun oluyorlar. **Ü**niversiteyi okula, okulu da üniversiteye kısmen taşımak durumundayız. Sağlıkta eğitim ve araştırma hastanesi ve intörnlük uygulamasına benzer bir yapı, öğretmen yetiştirmede de eğitim ve uygulama okulu biçimine dönüştürülebilir. Okullarımızı, üniversitenin akademik personelinin yetiştirilmesinde başlangıç noktası olarak tasarlamalıyız. Aynı zamanda, akademik alanda ilerlemek isteyen öğretmenlere eğitim bilimlerinin uzmanlık alanlarında akademik unvan koşullarını yerine getirmek kaydıyla unvan sahibi olma, akademik çalışma yapma, uzmanlık bilgi ve yetkilerini ek görevlerle okulunda, eğitim bölgesinde, ilçe ve il düzeyinde kullanmanın yolunu açmalıyız. Akademik unvanlı öğretmenlerin kısmi zamanlı olarak fakültelerde de ders vermesini sağlamak; fakülteyle birlikte akademik çalışmalarda okullardan yararlanabileceğimiz yapıları oluşturmak; üretilen bilginin üniversite-okul işbirliğiyle ve uzun dönemli program kapsamında yine görev yapılan okullarda, bölgede, ilçe ve il düzeyinde kullanılmasını sağlayacak düzenlemeler yapmak; okul ile üniversite arasında organik bir bağ oluşturacağı gibi, üniversitelerin araştırmalar için veri bulma sorununun çözümüne de katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda üniversitelerin okul deneyimi olan akademik personel edinmesini de kolaylaştıracaktır. Okul deneyimi olmadan, eğitim fakültesinde ders verebiliyor olmak ya da araştırma için veriye ulaşılamadığından whatsapp gruplarında makale ya da tez anketlerinin dolanıyor olması, açıklanabilir bir durum değildir; sert eleştirilir.

Ortaöğretimde ve de özellikle temel eğitimde ders çeşitliliğini arttırmalıyız; program yapısını yeniden düzenlemeliyiz. Temel eğitimde çocuğun çocuk halini, ortaöğretimde gencin genç halini en önde tutarak, onların bu hallerini yıpratmayacak; koruyacak, besleyecek bir program yapısına gereksinimimiz var. Okullar, çocuğun ve gencin sanatla, sporla, kültürle, tarihle, toplumla, doğayla buluştuğu, yoğrulduğu yerler olmalı. Bu çalışmalar, alanlarının uzmanları tarafından nitelikli bir hizmet olarak sunulmalı. Kalabalık şehir yaşamının koşturmacası, okulun her aşamasında sınav telaşı, teknolojinin çocuklarımız gençlerimiz üzerindeki baskın etkisi; bizi, okulu ve okulda sunulacak eğitimin içeriğini yeniden tasarlamaya götürmesi gerekiyor. Okullarımızın, çocuklarımız ve gençlerimiz üzerindeki rolü, akıllı telefonlara, tabletlere yenik düşmemeli. Çocuklarımızın ve gençlerimizin alternatifi yok Şahin Bey.

Diğer bir konu, beslenme, sağlık, sosyal hizmetler, özel eğitim alanlarında, okullarımızın öğrenciye ve veliye yeni hizmetler sunmaya, eksik sunulan hizmetlerin tamamlanmasına gereksinim duymaktayız. Okulların sunması gereken yeni hizmet alanlarının, branşlarının

belirlenmesi, ilgili hizmetlerin ve branşların nasıl ekleneceği de tartışılmalı ve kararlaştırılmalıdır.

Dileyen herkes, devletin sunacağı nitelikli eğitime ulaşabilmeli. Zorunlu eğitim dışındaki okul öncesi eğitim ve erken çocukluk eğitimi dönemindeki her çocuğun, ailesinin istemesi durumunda okula erişebileceği bir okul ağını oluşturmak durumundayız. Çocuğun daha erken yaşlarda okula erişmesi isteği, karşılanması gereken istektir. Bir kaç çocuğun olduğu her yer, MEB'in hizmet alanıdır. Bu ülkenin, kendi haline bırakılacak, ya da rastgele ellere teslim edilecek bir tek çocuğu dahi yoktur; olmamalıdır.

Çocuk ve gençlerimizin önemli bir kısmının okul dışı zamanlarını ve uzun tatil dönemlerini nitelikli geçirdiklerini de söyleyemeyiz. Okul dışı zamanlarda her çocuk ve gencin sanat, spor, doğa, sosyal, kültürel gelişimlerini destekleyici, geliştirici eğitimler, kurslar, kulüpler gibi çalışmalara oldukça gereksinim duymaktayız. Bu konuda tüm kamu kurumlarıyla işbirliği içinde, onların mekânlarını ve olanaklarını kullanarak, MEB'in sunacağı okul dışı eğitim yapısını gündemimize almalıyız. MEB, çocuğun ve gencin okul dışı zamanında ve tatil döneminde de etkin rol oynamalı ve baş aktör olmalıdır. Okul dışı zamanlar ve uzun tatil dönemleri MEB'in ve tabi tüm kurumların, çocuğa ve gence daha çok ulaşma anlamında teyakkuza geçilen dönemler olmalı.

Kapalı köy okulu diye bir şey olmaz Şahin bey; olamaz... Devletin her köyde okulu açık olmalıdır. Nüfusu belli bir sayının üzerinde olan köylerde ise, okula ek olarak, sağlık ocağı, ziraat ocağı, veterinerlik ocağı olmalı ve bu hizmetler köye ulaştırılmalıdır. Köy nüfusumuz azalıyor, köylerimiz boşalıyor. Köyden kente göçün en önemli nedenleri de, eğitim ve gelir kaynaklı nedenler. Eğitim, sağlık, ziraat ve veterinerlik hizmetlerini köye götürerek, köy yaşamının niteliğini arttırmış oluruz. Köye ve köylüye olan ihtiyacımız hiçbir zaman azalmayacak. Köy yaşamı, şehir yaşamının terapisti gibidir; onunla olan bağımız kopmamalıdır.

Şahin AYBEK: Sayın hocam, atanamayan öğretmenleri konuşalım diye başladık, birçok konuya değindik; köyde ziraat hizmetlerini, veterinerlik hizmetlerini konuşuyoruz. Konuyu çok mu dağıttık diyeceğim, ama söylediklerinizin hiç biri gereksiz ya da öylesine söylenmiş gibi durmuyor. Size itiraz etmek istiyorum, ama edemiyorum.

Elbette öylesine söylenmiyor hiç birisi. Hepsi iç içe geçmiş, birbiriyle ilişkili konular. Köye yalnızca öğretmeni-eğitimi götürürseniz, hizmeti sürdürmekte zorlanırsınız. Devletin birçok hizmeti köyde olursa, her bir kurumun birbirine destek vereceğini, her birinin, diğerinin hizmet niteliğini arttırabileceğini, her birinin asli görevlerinin dışında örtük katkılarının da köye yansıyacağını görürüz. Köye ve Köy Öğretmeni kavramına sahip çıkmalıyız Şahin Bey; bir Köy Öğretmeninin oğlu olarak, bunu ısrarla söylüyorum!

Röportajı toparlamak amacıyla, sözü bağlamak isterim. Bu saydıklarımızın her biri ayrı bir çalışma konusu ve sistemin birer parçası; bunların her biri bir diğeriyle yakından ilişkili: Atanamayan öğretmenlere nasıl kadro yaratılacağı, öğretmen eğitiminin ne zaman ve nasıl başlanması/verilmesi gerektiği; üniversiteyle okulun organik bağının nasıl kurulacağı; okul program yapısının nasıl olması gerektiği; köyümüze eğitimin ve diğer hizmetlerin nasıl

götürüleceği. Her birine ilişkin kısaca görüşlerimizi sıraladık. Bunlar zor konular değil, çok fazla zekâ gerektiren şeyler de değil. Oturup, çocuğu ve genci, öğretmeni ve eğitimi merkeze alırsanız, her biri için gerekli tasarımlar kolaylıkla yapılabilir. Öğretmen yetiştirme düzenimizin mükemmelleştirilmesi, çocuklarımıza gençlerimize sunduğumuz eğitim hizmetinin yaygınlaştırılması-çeşitlendirilmesi, atama bekleyen öğretmenlerimize kadro yaratılması, bu konuştuklarımızdan geçiyor.

Şahin hocam, şu üç şeyin aklımızda hep kalmasını dilerim: **Çocuğun çocuk hali, gencin genç hali ve mükemmel öğretmen yetiştirme düzeni.** Buradan yola çıkarak, sistemin tamamen elden geçirilmesi, yeniden yapılandırılması ile ilgili ve iç içe geçmiş bir konuydu konuştuğumuz. Bunu hükümetlerin gerçekleştirmesi zor görünüyor. Siyasi yelpazenin geniş olduğu bir ortamda, bakanların anlık gelip gittiği, liyakatle yalnızca sözlükte karşılaştığımız bir dönemde, gereksiz bir proje denemesi olur. Eğitim ve öğretmen, hükümetler üstü olmalıdır, öyle ele alınmalıdır; bunlar "hükümetlerin en önemli ve en feyizli işleridir" (Başöğretmen Atatürk, 1922).

***Metinde geçen sayısal veriler, YÖK'ün (https://yokatlas.yok.gov.tr/) ve ÖSYM'nin (https://www.osym.gov.tr/) açık kaynak verilerinden alınmıştır.**

Mustafa Ayral

- **Cumhuriyet Gazetesi eğitimci yazarı Şahin Aybek ile yapılmış röportaj:** https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/sahin-aybek/atanmayan-ogretmenler-sorunu-ogretmen-yetistirme-duzenimiz-ve-kpss-bir-kabusa-donustu-2062519 adresinde 19.03.2023 tarihinde yayınlanmıştır.